

Дуже важко за нашого часу висловлювати свою думку. На неї тут-таки починають нападати й топтати ногами. Я знаю наперед, що дуже багато з нею не погодяться. Мені доводиться боронити її, оберігати обома руками замість того, щоб показати з усіх боків. Для мене ж чужа оригінальна думка те саме, що жива рослина.

Пишу так, як хочу. Для себе. Десять осіб завжди це прочитають.

...Я поглянув на годинника: часу залишалось зовсім небагато. Так добре було сидіти серед друзів і ні про що не думати.

— Пора, — звелів я собі. — Лайнер біля північного краю острова. Ти маєш півгодини.

Я встав із-за столу.

— Куди ж ти! Посидь з нами!

Мені не хотілося вигадувати якусь брехню в таку важливу для мене хвилину.

— Я нескоро повернусь, — промовив я тихо, але чітко, та й пішов до виходу, не чекаючи подальших розпитувань.

Через півгодини, коли лайнер буде проходити біля острова Сіаргао, я переступлю через борт, через кордон держави.

Я піднявся на верхній місток і почав вдивлятися в горизонт на заході. Ніяких вогнів. Немає місяця. Немає зірок. І я не маю компаса.

— Та чи не однаково вже тепер! — подумав я. — Жереб кинуто.

Я повернувся в каюту зробити останні приготування. Одягнув коротку майку, вузькі шорти, щоб не заважала жодна складка, декілька пар шкарпеток, необхідних на гострих рифах, на шию пов'язав хустину на випадок, якщо доведеться перев'язати рану. Думку про рятувальний жилет я відкинув відразу — він би надто уповільнював плавання, та я й не зважився б проєсти його на корму. У мене був амулет. Я зробив його сам ще в Ленінграді¹ способом, описаним у «Книзі царя Соломона», — невідомо, хто переклав її, бо вона потрапила до мене із самвидаву. Він повинен був оберігати мене від акул та інших небезпек, але його дія обмежувалась тільки однією добою.

Листа або записки я не міг залишити: її могли прочитати ще до того, як я з'явлюся на кормі.

Я сів на ліжку. З цієї хвилини я, квола людина, кидаю виклик державі. У моєму житті ніколи не було такої важливої миті.

Я попрохав у Бога удачі — і зробив свій перший крок у невідоме.

Пам'ятаю вулицю в маленькому провінційному місті, будинок і кімнату, де я зазвичай сидів за столом і неохоче робив уроки. За вікном, через вулицю, я завжди бачив високий сірий паркан. Іноді на ньому сиділа кішка — їй так само, як і мені, хотілося бачити, що там, за парканом. Мені доводилося дивитися на нього щоразу, коли я піднімав голову від книжок. Я ненавидів цей сірий паркан, тому що він стояв між мною і тим загадковим зовнішнім світом. Деколи мені вдавалося змити його зусиллям волі. Я подумки уявляв собі великі океанські хвилі, і вони, накочуючись, зносили його геть. Переді мною

¹ Цині — Санкт-Петербург.

відкривалися невідомі віддалі — тихі лагуни тропічних островів із пальмами на березі, самотній вітрильник вдалині біля горизонту та неосяжний простір океану. Але коли я втомлювався мріяти й опам'ятовувався, я знову бачив перед собою невблаганний сірий паркан...

Того дня, коли мені вже вкотре відмовили у візі для роботи на океанографічних суднах далекого плавання, моє терпіння урвалося. Зазвичай мені відмовляли без вказування причин. Цього разу в моїй особистій справі була дописка-вирок: «Товаришу Курилову — відвідування капіталістичних держав вважаємо недоцільним». Мене ніби шпигнули. Усе в мені зіп'ялося на дибки. Це вже, звичайно, безнадійно! Довічне ув'язнення без найменшої надії на свободу!

От саме тоді в мене пропав будь-який страх. Дуже дивно, але на якийсь час я став вільний. Ніякі патріотичні зобов'язання мене більше не зв'язували. Я відчув себе полоненим у цій країні, адже тільки святий може любити свою тюрму. Неможливо змиритися з тим, що, народившись на цій чудовій блакитній планеті, ти довічно ув'язнений у комуністичній державі заради якихось безглузвих ідей.

Вихід був один — втікати. Куди завгодно, але тікати відціля.

Якийсь дивний стан, коли немає більше страху. Хотілося вийти на площу і зареготатися перед усім світом. Я був готовий до найбожевільніших учинків.

І ось одного разу, одного сумного, похмурого дня, я прочитав у газеті оголошення, що за місяць великий пасажирський лайнер іде до екватора з туристами на борту. Ніяких віз не потрібно: упродовж двадцяти днів лайнер буде перебувати у відкритому океані без заходів у закордонні порти. Круїз називався «Із зими в літо», місце збору туристів — Владивосток.

Ішов листопад 1974 року.

Я мав декілька днів на роздуми.

У мені прокинулась шалена радість. Я побуваю в тропіках! Мені пропонують квиток на іншу планету. Я відразу зрозумів, що його потрібно брати тільки в один бік. Ні про яке повернення не може

бути й мови. Мені не можна показувати трошки. Я почувався диким звіром, якого зібралися востаннє повести на ланцюгові в його рідні джунглі, а потім уже назавжди запроторити в клітку. Я розумів це всім своїм єством і відчував, що потрібно відмовитися від подорожі. Я не зможу повернутися, я не зможу більше бути рабом на галері.

У Стефана Цвейга є оповідання «Неповторна мить»: у житті кожної людини є миті, яким вона повинна підкоритися. Якщо ж вона пропустить цю свою мить, її чекає довге безбарвне життя перед тим, як її буде нагороджено новою. Мені тут-таки пригадалося це оповідання, і в моїй душі розпочався безкінечний діалог із дияволом-спокусником.

— Твої мрії можуть здійснитися, — шепотів мені диявол. — Зважуйся, це твій єдиний шанс. Хіба ти не мріяв побувати в тропіках! Хіба ти не захоплювався зухвалими втечами з тюрем! Хіба не заздриш шукачам пригод, не бажав опинитися на їхньому місці — на волосину від загибелі, на тонучому судні, у відкритому океані! Втікай і відчуй усе сам! Ти будеш дивитися в обличчя смерті й пізнаєш заповітні таїни життя. Ти досягнеш таїну дії — хіба цим усе не окупиться? Я покажу тобі красу справжнього, красу миті без минулого і майбутнього. Ти пізнаєш натхнення втечі, ти пізнаєш красу світу, ти побачиш океанський прибій, відчуєш дихання пасатів і запахи джунглів. Ні? Хочеш відсидітися в тихому кутку біля телевізора? А я не дам тобі сидіти спокійно, я примушу тебе мріяти знову і знову. Подумай, ти ніколи не пробачиш собі цієї відмови. Зважуйся! Тільки відчайдушним усе вдається.

Я ще вагався.

— Ох, які там грози, які тайфуни! — вкрадливо шепнув він.

— Тайфуни, — зітхнув я. Він знав, чим мене проїняти.

Я зрозумів, що персмогти в суперечці його мені не під силу.

Я не передбачав, що ухвалити рішення — це вже дія. Раніше мене гризло бажання побачити те, що за горизонтом, у південних морях,